

Mevrouw Rollier, die, ondanks de laatste gebeurtenissen, aan de beterhand was gekomen, doch nog bleek en zwak op den arm harer bevallige dochter leunde, blikte met een gerechtvaardigde fierheid op haren zoon, die de ziel was van dezen heldenstrijd.

En nochtans, toen Rollier zich tot haar wendde en, op een toon, waarin hij vastheid en kalmte trachtte te leggen, van afscheid sprak, schoten hare oogen vol tranen en viel zij haast in bezwijming.

— Lieve moeder, zeide Rollier, ween niet. Weldra zal ik tot u wederkeeren, ik voel het. Het is geen scheiden voor lang. Het vaderland roept mij, zegen uw kind, opdat God het bescherme.

En de kloeke, fiere gestalte van Rollier boog, en de aanvoerder der patriotten knielde in 't openbaar voor zijne moeder.

Uit menig oog sprong een traan, de stilte was plechtig, het tooneel grootsch en indrukwekkend.

Bleek en mager, als zij was, hief mevrouw Rollier den arm op, lei de doorschijnende hand op het ontdekte hoofd van haar kind en fluisterde :

— Ga, mijn zoon, ga, mijn lieve Dikt, voor God en Vaderland ! Ga, en de Almachtige zegene u.

Stralend van hoop en moed, staat de generaal der Vla-

mingen op en, den degen trekkend, roept hij met een stem, die krachtig boven de menigte dreunt :

— Broeders, vooruit ! Voor God en Vaderland !

Terwijl de gelederen reeds in beweging zijn, wordt het laatste afscheid genomen.

Moeders, zusters, geliefden en kinderen omhelzen weened degenen, die ten strijde trekken.

— Tot weerziens !

— Tot weerziens !

Zoo klinkt het, doch de dood waart in de lucht en roept grinnikend :

— Vaarwel ! Vaarwel !

En velen, die elkander in de oogen staren, voelen dat zij den laatsten blik met elkander hebben gewisseld.

Ook Jan Meving en Bertha houden elkaar nog bij de hand. Geheel hun minnende ziel straalt uit hun oogen. Hun mond is stom en toch zeggen beiden zooveel.

Mevrouw Rollier ziet hoe bitter het scheiden hun valt.

— Kinderen, omhelst elkander, zegt zij.

Jan Meving drukt een kus op het voorhoofd der bevallige maagd.

Bertha is bleek, doch geen traan biggelt over hare wangen. Zij is de zuster van Rollier, van den generaal der Vlaamingen, zij mag zich niet weekhartig toonen.

— Ga, mijn zoon, zegt mevrouw Rollier tot Jan Meving, ga. God zal ook u zegenen en behoeden.

Een laatste kus, een laatste groet.

De gelederen defileren voorbij en zwenken weldra aan het einde van het dorp, op weg naar de Schelde.

Om het overzetten niet te hinderen, werd er beslist, dat niemand hen tot den stroom zal vergezellen.

Nog een laatste groet, een handkus, een zakdoekwuiwen, een hoedenzwaaien in de verte, nog een flikkering der Octoberzon in de wapens... en allen zijn verdwenen en stappen naar den dijk, terwijl hun stemmen helder weergalmen door de reine herfstlucht en men hun in de verte verzwakend lied nog hoort :

Brabantsche jongens, scheidt maar moed,
Om voor 't geloof te strijden ;
Houdt u maar sterk en vecht maar goed,
God zal ons wel bevrijden. (1)

Voor al Jozef Peeters, die door Rollier tot kapitein van de patriotten werd aangesteld, had gezorgd het leger van den rechter- naar den linkeroever te brengen.

Die Jozef Peeters, welke zich nog verder verdienstelijk zal maken door zijn beleid en zijn moed, was een brouwer van Blaesveld en ook zijn naam dient in de geschiedenis der Boeren vermeld te blijven. Kapitein Peeters droeg hooge laarzen, van sporen voorzien ; hij had een lederen klak op het hoofd van Engelsch model, en daarom zou hij bij de Franschen weldra bekend staan onder den naam van den *brigand met de lederen klak*. Peeters had al de booten uit den omtrek opgeëischt, doch grootendeels werden de 3000 man, in ploegen van tien, met kleine roeibootjes overgebracht.

Men had ongeveer een twintigtal bootjes ; toch was het bijna avond geworden, eer geheel het leger zich aan den anderen kant bevond. Vooraleer op te rukken, liet kapitein Peeters de bootjes vastsjorren, opdat men ze bij den terugkeer zou weervinden ; aldus ook was het leger den pas niet afgesneden.

Rond 3 uur 's namiddags stonden de gelederen marschvaardig. Op dit oogenblik kwam juist een bode van Dendermonde generaal Rollier vanwege den secretaris dier stad verwittigen, dat de opstand was voorbereid en de patriotten zegevierend konden binnentrekken. Rood ging dien stond de zon onder, en het was alsof de stroom bloedige golven rolde. Maar dit zag niemand, want hoopvol trok men voort, en de twintig bootjes wiegelden alleen op het zachtklotsend water.

Aan den rechteroever kwam nu in de avondschemering een hoofd boven den dijk en daalde de misvormde gestalte van Krommen Tist hinkend naar het water af. Daar, tusschen lisch en riet, lag een wrak vastgesjord, dat, op zijn best genomen, tot vlot dienen kon. De kreupele sprong er op, bond het touw los en stuurde met een enkelen riem het vlot zikkend naar het midden van den stroom.

Fantastisch stond die misvormde gestalte op het wrak, rechts en links schommelend als een schuddebollend spook.

Toen Tist Driessens den anderen oever had bereikt, sprong hij zegevierend op den kant, haalde een mes met korte, kromme, breede lemmer, toen een « lierenaar » geheeten, te voorschijn, sneed de sjortouwen der bootjes een voor een los, en gaf die een krachtigen stamp, om ze in 't volle water te drijven. De bootjes spoelden naar zee, en dreven een voor een stroomafwaarts weg.

Weldra lagen ze, terwijl de avond viel, in de verte als holblokjes op het donkerend water verspreid.

— Zie zoo, fluisterde de Kromme, de terugkeer is afgesneden. En nu naar Willebroeck om de belooning.

De schelm bracht wederom zijn wrak in beweging en bekeerde alzoo den oever van Baesrode.

Het vlot werd aan hetzelfde paaltje vastgemaakt, en de kreupele, die zijn krijtkorf ergens in het bosch verborgen had, spoedde zich voort in de richting van Willebroeck,

veel sneller, dan men van zulk een gebrekkelijk schepsel zou verwacht hebben en dan ieder goede Vlaming het kon wenschen.

Het verraad, het afschuwelijk verraad was in het Vlaamsche leger verschenen.

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

« VRIEND » ZET ZIJN TANDEN IN SCHURKENVLEESCH.

De Fransche overheden waren dien avond in het gemeentehuis van Willebroeck verenigd. Commissaris Gengoult bevond zich te Boom, waar de gebroeders Quartier den opstand aanvuurden, doch hij had zijn waardigheid afgegeven in de handen van den notaris der gemeente, den verrader Spiette, die tot kantonale commissaris benoemd werd.

Een verrader, dat was Spiette in den vollen zin van het woord, en daarom moet zijn naam geschandvlekt blijven.

Niet uit dwang, zooals meestal gebeurde, niet uit behoefte, uit noodzakelijkheid der omstandigheden, aanvaardde Spiette het verachtelijk ambt zijn landgenooten te verdrukken, te bestrijden en zich tot slaafschen, vuigen handlangers der Sanskulotten te maken ; neen, alleen uit heerschzucht en winstbejag, had de schelm den driekleurigen sjerp om de lenden gestrikt en de gehate kokarde — blauw, wit en rood — om den gevederden steek gehecht.

Spiette was een gluiperig, slijmerig figuur. Zijn leepe, roodbezoemde oogen, zonder wimpers, keken grijs en valsch, hard en laf. Hij was glad geschoren, doch er bleef nochtans een waasachtig blauw rond kin en bovenlip, dat vuil afstak tegen de ongezone kleur van zijn ingevallen wangen en gerimpeld voorhoofd, altijd klam van koude zweet. De spitse, eenigszins opgewipte neus hing doorgaans

(1) Oorspronkelijk lied van dien tijd.

vol snuif, want Spiette had steeds de snuifdoos in de hand. Dit bewijst dat er ten minste uitzonderingen zijn op den regel, waarvan de zielkundigen gewagen, welke beweren dat booze menschen niet snuiven.

De kleine gestalte van Spiette lag weggedoken in den zwaren eiken leunstoel, achter de met een groen kleed bedekte tafel. Naast hem zat Nadreau, de even hatelijke gemeentesecretaris van Willebroeck, ook een verrader, die de Franschen terzijde stond, niettegenstaande hij Vlaming was.

Geen andere benaming verdiende zeker Hendrik Van Gastel, de zoon van den notaris, die vóór Spiette dit ambt in het dorp vervulde.

Het was acht uur geslagen en de olielamp verspreidde een zacht, regelmatig licht op de groene tafel. Van Gastel droeg de uniform van officier der Franschen, dat zijn slanke lenden sierlijk afteekende. Doch onder dit verleidend uiterlijk zat een valsche, snoode ziel.

— Ik weet het, sprak Spiette, de toestand is hachelijk.

— Mechelen is nochtans weder in onze macht, opperde Van Gastel.

— Ja, gelukkig! Hadden wij de stad niet verwonnen en ware generaal Mazingant niet tijdig met een deel der krijgsbezetting van Antwerpen aangerukt, dan zou Béguinot verpletterd zijn geworden en... wie weet?...

— Frankrijk is machtig, zei Van Gastel.

— Zeker, zeker, maar toch ware het slecht met ons ver gaan.

— Dat meen ik ook, sprak Nadreau.

Er volgde eene korte stilte. De drie ellendelingen, de drie Judassen wikten de kansen. Ijselijk!... De redding van het vaderland was hun ondergang. Hun welvaren was de teistering, de dwingelandij, de dood over Vlaanderen!

— Te Wintham is het slecht, hernam Spiette het eerst.

— Ja, pastoor Huveneers staat aan het hoofd van den opstand.

— Indien de pastoor in de handen der Franschen valt, zal hij het lot deelen, dat ons beschoren is, zoo de brigands ons krijgen.

Spiette beefde. Moediger dan deze, bracht Van Gastel grinnikend in 't midden:

— Als men met dobbelsteenen gooit, moet men kunnen winnen en verliezen, zonder gezichten te trekken.

— Te Wintham, zei Nadreau, is een compagnie brigands op het fort van Sinte-Margriet gelegerd, een verduiveld goede ligging. Het staat aan den zuidelijken hoek, gevormd door de Schelde en den Rupel, en beheerscht dus de twee waterloopen. Ik heb de namen der aanvoerders. Eerst pastoor Huveneers, daarop volgen G. Cools, P. Perremans en J. Speckaert.

— Waar hebt gij die namen gevonden?

— Onder een rekwisitie, die mij in handen is gevallen. Ziehier het stuk.

Spiette gaf een blad over aan Nadreau en Van Gastel, die het bij den schijn van het licht lazen.

Het luidde als volgt:

« Wij, borgers, gelegen in het camp op de forte Sinte- » Margarita, ordonneren aan Cornelis Pauwels, van te le- » veren een peerd, voor twee dagen, ten dienste van het » camp, om met de brieven weg en weder te rijden, het- » welk hier goeden kost en drank zal hebben, welk peerd » moet voorzien zijn met eenen zadel en het moet tegen den » avond ten 5 ure hier zijn ».

G. Huveneers, pastoor te Wintham.

G. Cools, P. Perremans,

J. Speckaert.

Het gold, zooals men ziet, de volledige inrichting van het patriottenlegér, met inbegrip van een postdienst te paard.

— Elders is het niet beter gesteld, hernam Spiette. Geheel Klein-Brabant is in opstand. Te Hingene, Puers en Ruysbroeck is het al even erg als hier. De Fransche opkoo- pers van hetgeen die fanatieken de « zwarte goederen » noe- men, zijn verplicht geweest zich door de vlucht aan de volksgisting te onttrekken. Te Puers is het een ware schan- de. Weet ge wat de vrederechter De la Motte gedaan heeft?

— Neen!

— Hij heeft zich bij de brigands aangesloten en is in be- trekking met de oproevinken van Duffel en Lier.

— 't Is verschrikkelijk.

— Dat is zeker, hernam Spiette. Wie weet hoe het hier afloopt. Ik ben niet gerust.

— Waarom niet?

— Ik vrees dien bandiet Rollier.

Die naam deed de drie schelmen verbleeken.

Voor Van Gastel krulde zenuwachtig zijn knevel.

Die naam Rollier riep hem niet alleen de ridderlijke fi- guur te binnen van den Vlaamschen generaal, wiens naam onbevlekt de geschiedenis zou intreden, maar ook zag hij het reine, aanlokkend beeld van Bertha voor zich.

Bij de gedachte evenwel dat zij in den kerker van Meche- len was opgesloten — want hij wist niets van haar redding — hoopte hij weder. Daar zou hij haar terugvinden na den strijd en als de Franschen overwinnaars zouden zijn, als hij, tot belooning van de diensten, aan de republiek bewe- zen, machtig zou kunnen spreken, zou hij haar de verlos- sing, de fortuin, het leven aanbieden in ruil voor hare hand, en weigeren, neen, dat zou zij niet durven of kunnen... Kunnen? De republiek zou haar wel weten te dwingen.

— Ja, Rollier bekommert mij, hernam Spiette.

— Zijn leger kan aangroeien en ons overvallen, wij zijn hier niet veilig, zei Nadreau.

— Ik geloof dat ik u vandaag nopens Rollier zal kunnen inlichten, commissaris, sprak Van Gastel, voornaam.

— En wanneer, mijn beste luitenant, wanneer denkt gij ons die tijdingen te kunnen mededeelen?

— Heden avond, commissaris.

— Het gaat al naar negen uur.

— Inderdaad, het wordt laat. Ik ben dan ook verzekerd, dat mijn zendeling niet lang meer zal uitblijven.

— Wie is hij?

De deur werd geopend en een Sanskulot berichtte:

— Citoyen-luitenant Van Gastel, er is een man, die u wenscht te spreken.

— Ha, daar is hij zeker. Mankt hij? vroeg Van Gastel.

— Zoo erg, citoyen, dat men het in de duisternis kan zien.

— Geen twijfel meer. Leid hem binnen.

Een oogenblik later stond kromme Driessens voor de drie municipalen.

Zij hadden elkander niets te verwijten, het waren vier schelmen bijeen.

— Dag, citoyens, sprak de krijtventer.

— Wel, Tist? vroeg Van Gastel.

— Goed nieuws, kapitein, hij is het water over.

Een booze vreugdelach verhelderde de oogen van den verrader.

— Zijt gij zeker?

— Ja, Rollier is met geheel zijn leger de Schelde over.

De drie mannen sprongen verwonderd op.

— Hoe sterk waren zij?

— Ongeveer drie duizend man.

Tistje trad in bijzonderheden tot aan het punt waar de bootjes vastgesjord werden achtergelaten.

— Morbleu, riep Spiette, ik denk daar aan iets.

— Waaraan, commissaris?

Hij liet zijn leepe oogen zegevierend rondgaan.

— Een heerlijke gedachte, vervolgde hij trots, en daar moet men strategie voor kennen. Er moeten eenige kloeke mannen gevonden worden. Die varen den stroom af, om de bootjes weg te halen. Verstaat ge mij? zei de schurk triom- fantelijk. Op die wijze is de terugtocht afgesneden.

Tistje grinnikte.

— Daar zou wat moeten aan verdiend zijn.

— Ik geef uit mijn zak tien zilveren vijf Frankstukken voor hen die het wagen. Dat is onze rust wel waard.

— Zilveren stukken? herhaalde Tistje.

— Ja.

— Geen assignaten?

— Neen, neen, zilver, klinkende, blinkende munt!

— Top, zeide de Kromme, de knokkelige hand begeerig uitstekende.

— Zult gij het wagen? zei Spiette. Neen, ventje, daar moeten kloeke kerels zich mee bemoeien.

— 't Is reeds gedaan, zei Tist scherp, en hij lei uit hoe hij de zaak beredderd had. Zijn hand bleef geopend.

— Ik verwacht de tien zilverlingen, liet hij er op volgen.

— Wie zegt mij dat gij de waarheid spreekt? vroeg Spiette, die reeds spijt gevoelde zoo onbezonnen, zulk nutteloos geld te hebben beloofd.

— Ha, gij twijfelt aan mijne woorden, zei Tist, 't is goed.

Hij nam zijn leelijken hoed met pauwveêren en zette hem op het hoofd.

Nu vernieuwde hij het spel, dat hem reeds te Baesrode bij de patriotten gelukt was.

— Waar gaat gij heên, Tist? vroeg Van Gastel.

— Ik ga weg.

— Waarom?

— Vermits men mijne woorden in twijfel trekt.

Spiette stak de hand in den broekzak en reikte hem tien vijf frankstukken over. Er lag een zonderlinge trek van begeerigheid op het gelaat van den krijtventer en bij den glans der zilverlingen vonkelden zijn oogjes.

— Die kerel is door den geldduivel bezeten, dacht Van Gastel, wien die indruk niet ontsnapt was. 't Is goed dat wij het weten, met hem zal ik doen wat mij belieft.

Tist liet den Judaspenning behoedzaam in den gordel glijden, welke hij om het middel droeg.

— Spreek verder, beval Spiette.

De schurk bezag den commissaris met een stouten blik, die duidelijk beteekende: ik zal spreken als ik er lust toe heb.

Branderd van verlangen om er meer van te weten, zeide Hendrik Van Gastel vriendelijk:

— De republiek, Tist Driessens, beschouwt zich altijd als uw schuldenaar; alles is niet vereffend, omdat de citoyen-commissaris uit eigen beweging u een, overigens goed verdiende belooning gaf. Laat ons vernemen, wat gij verder deedt en gezien hebt, nietwaar, citoyens, wij verbinden ons jegens dien man het Directorium te verwittigen?

— Ja, zeker, antwoordden Nadreau en Spiette te gelijk.

— Wel, sprak de kreupele, ik heb iets gedaan, dat ik mij als verdienstelijker aanreken dan het lossjorren van die bootjes.

— Wat dan?

— Ik heb wantrouwen in de rangen der patriotten geworpen. O, ik weet het wel, de uitslagen daarvan zullen niet oogenblikkelijk tastbaar wezen: zaad, dat men strooit, moet ontkiemen en den tijd hebben om op te groeien. Maar lang zal het niet aanloopen, of misnoegdheid en tweespalt zullen meer kwaad stichten in de gelederen der brigands, dan het lood en de bajonetten der Fransche soldaten.

De drie mannen knikten aanmoedigend.

— Rollier was voor hen de onomkoopbare, de *incorruptible*, zooals de Franschen Robespierre noemden, of ben ik mis?

— Ja, zoo noemde men hem, en dat was hij, bevestigde Spiette.

— Tot op den dag, als ik 'het goed voor heb, dat Tallien hem als een verrader der republiek in de Conventie aanklaagde.

— Heel juist.

— Toen schreeuwde men hem toe: verkochte! Toen was hij een *vendu!*

— Laster!

— Om het even; het woord bracht hem onder de valbijl der guillotien; meer konden zijne vijanden niet verlangen.

— Spreek ons van Rollier.

— Dat doe ik gedurig. Rollier is niet langer de onbevleete, de onomkoopbare, de zuivere patriot!

— Dat is hij nooit geweest, zei Spiette spijtig, het is een oproervink, die in troebel water visschen wil.

Weer schitterden de venijnige oogjes van Tist. Overtuiging zat er in hem niet, hij was een geldgriffoen, hij was snood en laag, hij wilde nadeel stichten en verlustigde er zich in, iemand te pijnigen.

Hij had de gelegenheid om Spiette op den rooster te leggen, en liet die niet ontsnappen. Langzaam herhaalde hij:

— Rollier een oproervink, die in troebel water visschen wil?...

Hier hield hij een ommezien stil en bleef het hoofd schudden.

— Zonderlinge manier om in troebel water te visschen, voorwaar, vervolgde hij daarop. Rollier was rijk, zijn goederen zijn aangeslagen; Rollier leefde gelukkig, nu zwerft hij als een vagebond door de winternachten; rijk, bemind, vol kracht en jeugd, leidde Rollier het bestaan van een onbezorgden dorpsjonker, nu waagt hij dagelijks zijn leven en wordt hij ooit gevat... pif, paf! tegen den muur en *bonsoir la compagnie*; Rollier bemint zijn moeder en zijn zuster, die lieve, bevallige, beeldschoone Bertha, Bertha met haar slanke leden, haar korenblonde lokken, haar blauwe oogen...

Hij weidde met opzet over haar bevalligheden uit, terwijl zijn kijktjes den gefolterden notariszon Van Gastel gadesloegen.

— En nu dwalen zijn moeder en zijn zuster als ongelukigen rond.

— Gij vergist u, Tist, onderbrak Van Gastel, citoyenne Bertha en haar moeder bevinden zich veilig in de gevangenis van Mechelen.

— Neen, gij vergist u, citoyen-kapitein.

— Wat zegt ge?

— De waarheid.

— Waar zijn ze dan?

— Niet alles te gelijk, citoyen, aanstonds ben ik er.

Die ook zat nu op de folterbank.

— Rollier in troebel water visschen! Zonderlinge manier als men vooraf weet dat men zijn goed, zijn fortuin, zijn rust, zijn familie, zijn leven, zijn vrijheid verbeurt! Neen, dan had hij de partij van den sterkste verkozen.

Dit was een striemende zweeps slag in het gelaat der drie verraders, hun door een cynieken, gewetenloozen fielt toegebracht. Niemand antwoordde.

— Een oproervink, hé, hé! Oproer sticht hij, omdat hij ziet dat de menschen rond hem niet gelukkig zijn.

— Zijt gij verkocht aan de brigands? viel Spiette hem bitzig in de rede.

— Daarom heb ik Rollier den eersten slag toegebracht? Daarom heb ik de patriotten zoo tegen elkander opgehitst, dat er twee handgemeen werden?

— Is dat gebeurd?

— Ja.

— Wie heeft er dan gevochten?

— Giele en Pieter Laenen.

Tist trad in nadere bijzonderheden en schilderde het tooneel, dat wij hooger beschreven.

Dit bracht de drie deugnieten weder in betere stemming.

— Gij hebt de republiek alzoó een schitterenden dienst bewezen, zei Spiette, die de venijnige tong van den Kromme duchtte, en niets liever verlangde dan met hem in de beste verstandhouding te leven.

Hendrik Van Gastel brandde van ongeduld om meer over Bertha Rollier te vernemen.

— Wat verteldet gij daareven van mevrouw... ik wil zeggen van citoyenne Rollier?

— De moeder is aan de beterhand. Zij ziet er nog bleek en ziekelijk uit, maar de gevangenis schijnt haar meer goed dan kwaad te hebben gedaan.

— Hebt gij haar gezien?

— Ja, te Baesrode. Jonkvrouw Bertha was bij hare moeder.

— Dan zijn ze ontsnapt! riep Van Gastel bits. Hoe is dit mogelijk?

— O, ik denk dat Jan Meving daarvoor heeft gezorgd.

De notariszon verbleekte en zijne lippen beefden, wat Tist met groot genoegen bemerkte.

Er volgde een kort stilzwijgen.

— Jan Meving, zeide Spiette daarop, wel, die is gefusilleerd.

— Wanneer?

— Wij hebben hier het bericht van zijn ter-dood-veroordeeling officieel ontvangen.

— Dat is plezierig, merkte de kreupele lachend op, maar voor een doode schijnt hij uitstekend gezond.

— Hebt gij hem gezien? vroeg Van Gastel.

— Ja.

— Ook vandaag?

— Zooals gij zegt.

— En te Baesrode?

— Inderdaad, Bertha Rollier leunde op zijn arm.

De officier werd rood van woede; hij beet zoo geweldig op zijn lippen, dat ze bijna bloedden, doch sprak geen enkel woord.

Nadreau bezag Tist Driessens met wantrouwen en zei:

— Ge brengt ons zoo'n zonderling nieuws, citoyen.

— Indien ge aan mijn woorden twijfelt, citoyen Nadreau, moet gij er geen acht op geven. Ik vraag u niet mij te gelooven.

Tist nam voor de tweede maal zijn hoed en vertrok.

Hendrik Van Gastel zat op gloeiende kolen. Nauwelijks was de kreupele buiten, of hij stond op.

— Blijf, luitenant, beval de commissaris.

— Ik ga...

— Er moeten maatregelen genomen worden, nog dezen nacht. Waar wilt gij heen?

— Ik heb mijn plan, commissaris; die kerel weet meer dan hij ons verteld heeft.

— Zoudt ge dat denken?

— Ik ben er zeker van.

— Tracht hem dan uit te hooren. Wij wachten u hier.

De notariszoon snelde de straat op, waar hij weldra Tist ontmoette.

— Ik wist dat gij komen zoudt, grinnikte Tist. De fortuin lacht u tegen, gelukkige jongen.

— Mij dunkt integendeel, Tist, dat alles een zeer ongunstige wending neemt, ten minste mijne zaken. Jan Meving in leven! Jan Meving vrij! Bertha in vrijheid en Jan Meving bij haar! Kan het nog wel slechter?

— Gij verliest uwe koelbloedigheid, Hendrik, alles staat op zijn beste voor u. Jan Meving is den stroom over met Rollier en al de patriotten, terwijl Bertha alleen, zonder verdediging, achterbleef te Baesrode.

— Weet gij waar zij verblijft?

— Ja.

— Wat raadt gij mij aan?

— Neem enkele manschappen, ga naar Bostrooi, en schaak Bertha. Er is niemand om haar te verdedigen dan eenige vrouwen, welke gij te duchten hebt. Daarom moet gij den nacht te baat nemen.

— Vrouwen! Wat zouden die te vreezen zijn?

— O, niet te rap, niet te rap, Hendrik. Ik heb er gezien, die, met gaffels en messen gewapend, gemakkelijk een tiental Sanskulotten om hals konden brengen.

De notariszoon tastte in zijn zak en haalde er eenige goudstukken uit.

— Dat is voor u, Tist.

De oogen van den kreupele schoten vuur, toen hij het fonkel zag en den hellen klank van het goud hoorde.

— Dank u, dank u, meester, zeide hij onderdanig.

— Gij zult mij geleiden, niet waar? Indien wij slagen, verdubbel ik de som.

— Geheel tot uw dienst, meester.

— Tot binnen een uur, aan de brug, nabij het puin van Rollier's buitengoed. (1)

De twee schurken namen afscheid. Tist ging met de handen in de broekzakken het dorp door. Alles was doodsch en stil. Bij den flauwen schemer van den nachtelijken hemel zag men tusschen de huizenrij hier en daar een gapende opening... Er had een huis gestaan, dat in den historischen nacht van 21 October tot den grond afbrandde. Op andere plaatsen kon men de bouwvallige, verbrokkelde muren bespeuren van het puin, nog door panlatten vereenigd. In geen enkele woning zag men licht. Tist Driessens stapt voort zonder iets van al die verwoesting te bemerken. Indien men zijn gelaat plotseling in 't licht kon brengen, zou men schraapzucht en gierigheid op zijn trekken lezen. De Kromme voelt het goud tusschen zijn vingers, want hij laat de goudstukjes niet los; hij weet dat de zilverstukken in zijn gordel zitten... Goud en zilver! het leven en de ziel van dien ellendeling! Hoe hij het gewonnen heeft? Daarom bekreunt hij zich niet. Waartoe het dienen zal? Dat kar hem weinig schelen. Hij bemint het goud om het goud, hartstochtelijk,

onberedeneerd. Niet omdat het hem genuchten verschaffen zal, niet om het te ruilen met alles, wat er voor geld te koop is, heeft hij het lief! Neen, het is hem om het goud zelve te doen, niet om zijn klank, om zijn glans, maar wijl het den naam draagt van geld, van den afgod geld! En daarom ook ligt er zulk een afzichtelijke, terugstootende uitdrukking op het gezicht van dien fielt! Geen drift, die den mensch zoozeer verlaagt, zoozeer verdierlijkt, als de gelddduivel, die hem zoo hardvochtig, zoo onmenschelijk en zoo wreed maakt! Waartoe het dienen moet? Tot niets dan om te worden opgestapeld. Hoe hij 't gewonnen heeft? Dat ook is hem gelijk! Het vaderland, den heiligen moedergrond verkocht! Honderden geslachtofferd misschien! Tranen van vrouwen, grijsaards en kinderen! Eer en deugd aan liederlijkheid ten prooi geworpen! Dit alles is niets, dat alles komt niet in aanmerking, als er maar geld is, om bij ander geld te bergen! Alle andere driften laten haar prooi op een gegeven oogenblik los, zelfs dan wanneer de mensch geen wilskracht genoeg bezit om er zich van te onwringen. Alleen de driften, waarin de gelddduivel betrokken is, zijn ongeneesbaar, de ouderdom prikkelt ze nog aan en verergert ze nog.

De Kromme was nu een zijpad ingeslagen, dat naar een bosch slingerde. Gelijk een kat in den nacht loerde hij door de duisternis en luisterde naar het minste gerucht.

De wind, die door de takken ritselde, zelfs het vallen van een blad, verschrikte den schelm. Hij gevoelde evenwel geen angst voor zich zelve, neen, straks zal hij geen gevaren kennen, maar nu heeft hij zijn geld, zijn afgod bij zich. Aan een dreef gekomen, wordt hij nog omzichtiger. Wel vijf minuten blijft hij den nacht doorloeren... daarop telt hij de boomen...

— Een... twee... drie!... Weer kijkt hij rond en spitst de ooren... Vier!... Wat, wat is dat?... Hij beeft... Neen!... niets... De wind gewis. Vijf... zes!... zeven!...

De nacht is stil, doodstil... Hij graaft met een mes in den grond, maakt een put en stopt er zijn schat, zijn goud en zilver in. Behoedzaam, doch snel dempt hij vervolgens de bergplaats, stampt zenuwachtig de aarde plat, werpt er wat droge bladeren op en snelt hijgend, zweetend en met kloppend hart, naar het dorp terug.

— Onder den zevenden boom, fluistert hij bij zich zelve. Onder den zevenden boom!

Het uur is nog niet verstreken. Hij heeft nog wel twintig minuten tijd, om zich naar de brug te begeven. Hij haalt een harde korst brood uit zijn broekzak, bijt er een brok uit en begint te knauwen. 't Is hard, droog, onsmakelijk... Wat zou dat? Hij heeft immers geld. Met zijn morsigen hoed scheidt hij water uit eene beek en lescht zijn dorst. Nu is hij versterkt en wacht geduldig Hendrik Van Gastel af.

Guur blies de wind uit het Noord-Oosten over de velden; wild en woelig snelden de wolken door het zwerk, terwijl de maan bij poozen een blanken glans over het eenzame landschap wierp. Droeviger nog dan in de laatste tijden, en nog meer verlaten, lag Baesrode in de barre naaktheid der akkers uitgestrekt; langs de hoeven zag men zelfs geen schimmen meer glijden, loerend naar het venster van de ouderlijke woning, of de lantaarn niet zou worden opgestoken, als bewijs dat er geen onmiddellijk gevaar was voor den *conscrit*, dat de Sanskulotten waren voorbijgetrokken, en men aan den haard zich mocht komen warmen en versterken. Ginds, westwaarts, over den breeden, valen stroom zijn al de weerbare mannen vertrokken en in den doomen den nevel verzwonden. De vrouwen, kinderen, grijsaards en zieken alleen bleven achter, blootgesteld aan de willekeur van den vijand, indien deze onverwacht verschijnen mocht.

Ten Oosten van Baesrode, tegen de baan, die naar Wilbroeck leidt, in een kleine hoeve, heeft Witteke met zijn trouwen hond « Vriend » een nachtverblijf gevonden. Hij had zoo graag bij zijne meesteressen, mevrouw Rollier en jonkvrouw Bertha, gebleven, doch er was geen plaats voor allen onder één dak. Witteke wilde niet dat men voor hem zorgde, hij zou met den hond wel een onderkomen vinden. In den vooravond had hij nog rond de woning gekuierd, waar mevrouw Rollier en hare dochter hun intrek namen,

(1) Op die plaats staat tegenwoordig het Weldadigheids-gesticht, door den heer De Nayer gebouwd.

en wel bij de zuster van den dapperen pastoor Huvencers, van Nattenhaasdonck. Vervolgens ging hij, in gezelschap van Vriend, een eindje den weg van Willebroeck op. Daar bleef hij geruimen tijd in de verte staren en, toen hij zich verzekerd had dat er geen Sanskulotten opdaagden, dacht het moedige jongetje er eerst aan, dat ook hij rust behoefde.

Wij zeiden zoëven dat de knaap een nachtverblijf had gevonden naast den grooten weg. Dit was echter zoo gemakkelijk niet toegegaan. Witteke zag een licht branden in een kleine woning en klopte aan. De deur werd echter niet spoedig geopend, integendeel, er verliep veel tijd, vooraleer er een angst verradende, bevende stem van binnen klonk :

— Wie is daar?

— Goed volk, antwoordde de knaap.

— Ik doe niet open. Wat verlangt gij?

— Nachtverblijf.

— Dat kan ik niet geven, luidde het antwoord kort en bijna bitsig.

Witteke meende niet verder aan te dringen en voort te gaan, doch, zou hij elders een vriendelijker onthaal vinden? De menschen hadden allen den schrik in het lijf en waren bang voor hun eigen schaduw. Overigens, Witteke wou volstrekt op dien uithoek van het dorp den nacht doorbrengen, want hij veronderstelde — en daarin had hij gelijk — dat de Franschen, zoo zij Baesrode kwamen overrompelen, langs dien weg zouden opdagen.

— Wilt gij mij dan onder den blooten hemel laten slapen? vroeg hij.

— Zorg dat ge wegkomt, zeg ik u! herhaalde de stem binnen, wij willen hier geen landloopers.

Doch er werd een gordijntje weggeschoven, waarachter iemand den onwelkomen bezoeker bekeek.

— Het is nog maar een kind, Peer, sprak een vrouwenstem. Ik zou maar opendoen.

— Een kind... hm... zeide de ander. Is het alleen?

— Ja.

— Zijt gij alleen? vroeg hij weder.

— Alleen met mijn hond, antwoordde de knaap.

Men fluisterde binnen nog wat, doch eindelijk werd de grendel weggeschoven en de deur behoedzaam een weinig geopend. Volkomen overtuigd dat Witteke alleen was, nam men hem wantrouwig op en liet hem eindelijk binnen. Hij zag twee oude menschen vóór zich, een man en een vrouw, die hem ondervragend en nieuwsgierig aanstaarden. Witteke, die zijn hand streelend over den kop van zijn hond liet gaan, zeide beleefd :

— Goeden avond, pachter, goeden avond, pachteres.

— Goeden avond, sprak deze.

— Kunnen wij hier den nacht niet doorbrengen, pachter?

— Wij!... Zijt gij dan niet alleen?

— Schrik niet, pachter, als ik zeg « wij », dan bedoel ik mijn hond en ik.

— Ja, ja, manneke, antwoordde de pachteres, ge moogt zeker hier slapen.

— Wat, Trees, hier slapen!... Waar? Wij hebben immers maar een bed, het onze.

— O, een bussel stroo is voldoende, hernam Witteke, niet waar, Vriend, dat wij het daarmee doen kunnen?

Het dier bezag zijn meester vriendelijk, met zijn groote, trouwe oogen en kwispelstaarte van vreugde, als ware hij dankbaar, dat men hem ook raadpleegde.

— Als een bussel stroo voldoende is, hernam de oude boer, en gij zelf op de schelf of in de schuur slapen wilt, dan kan het mij niet schelen.

— Meer verlangen wij niet, pachter, hartelijk dank.

De oude boerin zette daarna melk en brood op tafel en Witteke deelde zijn rantsoen met den hond.

Het scheen dat hij spoedig de genegenheid der wantrouwe buitenmenschen had gewonnen, want ook de boer, met zijn hoekig, kastanjebruin gelaat, was minder hard en barsch, toen hij zei :

— In de schuur zult gij best zijn, jongen. Er ligt daar hooi, waar gij u warmpjes kunt indraaien.

Natuurlijk vroeg men hem, zooals alle landlieden plegen te doen, van waar hij kwam, waar hij heenging en honderd andere zaken meer.

Op zijne beurt vernam hij dat de twee oudjes te zamen

leefden en geen kinderen hadden, wat zij niet meer als een ongeluk beschouwden, want, sprak de man, gelijk het tegenwoordig gaat, zou men al liever zijn zonen naar het kerkhof volgen, om ze niet door de Franschen naar de slagvelden in verre landen te zien sleuren.

En wat die man zei, was zijn overtuiging. De tijden waren zoo verschrikkelijk, dat de vaders er toe gekomen waren den dood hunner kinderen een geluk te noemen. De oogjes van den knaap vielen allengs toe waar hij zat; de boerin bemerkte het en bracht hem naar de schuur.

Deze was niet groot en voor wind en regen beveiligd. Witteke vlijde zich dan ook naast Vriend in het frisch geurend hooi met wellust neder, en viel onmiddellijk in een diepen, verkwikkenden slaap. Maar plots droomde hij dat iemand hem bij den arm voorttrok, terwijl een wild dier hem vervolgde. Allengs werd het gevoel duidelijker en had hij het besef dat de hond hem op den arm krabde. Eindelijk opende hij de oogen en hoorde het dof gebrom van Vriend. Hij kende het dier, en wist dat het den vijand moest rieken. Snel zette hij zich overeind en luisterde... Duidelijk vernam hij stemmen in den nacht. Eerst meende hij dat zijn droom voortduurde, en het een zinsbegoocheling was... Misschien had de koorts hem aangegrepen... Maar neen, daar was de hond wel degelijk naast hem; hij hoorde zijn ingehouden en dreigend gegrol en de stemmen kon hij verstaan... Hij luisterde met gespannen aandacht, met kloppend hart...

— Dat zou het dorp in rep en roer zetten, klonk een manstem. En dan zijn wij verloren.

— Er is geen ander middel, werd er geantwoord, en de klank van die stem deed Witteke beven, want hij meende ze te kennen.

Die mannen daarbuiten moesten vast tegen de schuurdeur staan en daar samen overleggen, want er ging geen enkel woord voor den knaap verloren.

— Geen ander middel? Dat dunkt mij wel, kapitein.

— Welk dan?

— List is beter dan geweld.

— Dat ben ik met u eens, maar ik zie niet in met welk middel wij haar buiten moeten lokken midden in den nacht. Neen, er blijft niets anders over dan geweld, maar met spoed ten uitvoer gebracht... Laat ons eerst beproeven de deur te laten openen. Is de deur eenmaal overmeesterd, dan dringen onze vier soldaten binnen en dreigen met hun pistolen al de bewoners, die het beproeven zouden weerstand te bieden... Wij zullen haar samen optillen; mijn paard zal gezadeld aan de deur staan en ik zou een kind wezen, indien ik haar niet met alle gemak ontvoeren zou... Ik vind het zelfs plezierig: een schaking op zijn middeleeuwsch.

Er volgde een korte stilte... Witteke voelde het zweet op zijn voorhoofd parelen.

— Haar! Van wie sprak men?... Hij meende alles te begripen.

De stappen verwijderden zich. Witteke hoorde niets meer en bleef teleurgesteld in de duisternis staan. Zijn hart bonsde in zijn boezem en hij beefde over al zijn ledematen.

Hij had alles begrepen: hij, dien men kapitein noemde, was Hendrik Van Gastel, den ander kende hij niet, maar hun doel had hij begrepen; de schurken wilden Bertha Rollier ontvoeren.

Witteke balde de vuistjes. O, dat zou niet gebeuren, geen der schelmen zou het dorp levend verlaten! Wat moest hij doen? Hij zou geheel Baesrode overhoop zetten, de menschen zouden komen toegesnel... Vooruit!... Spoedig!... er was geen oogenblik te verliezen.

Witteke liep naar de schuurdeur en poogde die te openen... Hij duwde, trok en schudde ze, doch vruchteloos, ze was gesloten...

— O, mijn God, help mij! bad het jongetje.

Angstig en machteloos, begon hij met de handjes op de deur te slaan, maar hij begreep dat niemand hem hooren zou. Ook de hond liep angstig heen en weer, snuffelde onder de deur en krabde met de pooten over den vloed, als poogde hij een gat onder de poort te graven. Het doodszweet brak Witteke uit, en wild en snijdend als een drenkeling, begon hij te roepen

— Hulp!... hulp!... hulp!...

Indien de boer of de boerin hem maar hooren konden! Vriend blafte en hef een klagend geluid aan; het verstan-

dige dier begreep zijn kleinen meester en voelde dat zij elders moesten zijn, om een vreeselijke ramp te keeren.

— Zwijg eens, Vriend! Koes-doe! beval het jongetje en hij luisterde of er geen gerucht te hooren was...

Niets...

De machteloosheid maakte hem bijna uitzinnig... In de duisternis der schuur blikte hij rond naar de zoldering en tastte wild zwaaiend met de armen om zich heen, alsof hij zich aan een reddingsplank wilde vastgrijpen... Door de zoldering zag hij op een plaats als een opening, waardoor het maanlicht zilverig naar binnen gleed... De zoldering was zeer laag... Langs daar zou hij misschien kunnen ontsnappen... Hij klauterde op een kar, en kon alzoo de lichtopening bereiken. Het was geen dakvenster, zooals hij eerst gemeend had, maar een rij glazen pannen, die daar waren geplaatst om den dag te laten binnenkomen. Rondtastend, vond de knaap een dorschvlegel en sloeg er mee tegen het glas, dat rinkelend aan stukken vloog.

— Komaan, Vriend! riep hij nu. Op Gods genade, jongen, indien wij den hals breken, maar het is om onze meesters te redden.

Het dier was op de kar gesprongen. De knaap tilde het op en stak het naar buiten door de opening... Het rolde van het schuinsche dak tegen den grond... Witteke had den dood in het hart, want Vriend kon zijn poot gebroken hebben, en dan was hij zijn besten makker, zijn moedigsten verdediger, in één woord, zijn « Vriend » kwijt geweest... Maar daar hoorde hij het blijde en scherpe geblaf van het trouwe dier, en het was een groote verlichting voor hem. Nu kroop hij zelf door de opening, doch op het oogenblik, dat hij het hoofd naar buiten stak, riep een stem hem toe:

— Ha, bandiet! ha, schelm!... Landlooper, die ge zijt! Gij komt hier mijn huis afbreken... Terug, of ik schiet u neder!...

— Luister toch eens, pachter... de Sanskulotten...

— Gij zijt nog een grooter schelm dan de Sanskulotten... Achteruit!... Terug, of ik schiet u neer!...

— In den naam van God, pachter, doe dit niet, ik moet ongelukkigen gaan redden...

— Terug, zeg ik u, Ha! ik zal u anders leeren... Terug! Een, twee... terug, of ik schiet...

De boer had zijn geweer aangelegd en mikte naar het hoofd van den knaap; dat in den helderen maneschijn door het venster stak. Doch op dit zelfde oogenblik sprong Vriend op den landbouwer, die van schrik en door den duw achterover tuimelde en de armen en beenen in de lucht zwaaide, terwijl hij zijn vuurroer liet vallen. Witteke nam dit oogenblik te baat, om door de dakopening te kruipen en zich naar beneden te laten glijden. De hond stond met beide voorpooten op den boer, die bij het heldere maanlicht de vurige, bloedroode oogen en blankglimmende tanden hem dreigend zag aangrijzen.

— Halt, Vriend! riep de knaap, te hulp snellend.

— Doe mij geen kwaad! Doe mij geen kwaad! smeekte de ongelukkige.

Bij al dat gerucht kwam zijn vrouw toegelopen en vulde de lucht met haar erbarmelijk geklammer. Vreezend eenerzijds, dat de kreten door de Sanskulotten zouden gehoord worden, en van den anderen kant, dat hij te laat komen mocht, maakte Witteke een einde aan dit zonderlinge nachttooneel, dat tragisch had kunnen afloopen. Hij raapte het vuurroer op en greep Vriend bij den pels.

— Laat af, jongen, sprak hij, gij moet uw tanden in geen Vlammingenvleesch zetten. Ge zult ze vannacht nog wel nodig hebben.

En zich tot den dompelaar wendend, ging hij voort:

— Sta op, man, en gij, vrouw, maak wat minder misbaar, ik ben uw vijand niet en als uw man het wapen goed hanteeren kan en nog kloek genoeg is om iemand omver te schieten, hij kome dan maar mede...

De oude was echter door den onverwachten aanval van het dier zoo bedremmeld, dat hij geheel zijn taal en alle beheersching verloren had.

— Wat wilt gij van mij? vroeg hij smeekend. Ik heb u niets misdaan, maar u nachtverblijf en avondeten geschonken...

De grijze sukkelaar toonde zich klein en onderdanig te-

genover dien kranigen knaap, die kalm en bedaard voor hem stond.

— Ik wil u niets dan goed, brave man, was het antwoord, gij zult mij wederzien... Ik neem uw vuurroer mee, maar zal het u terugbrengen... Tot morgen.

En zonder langer naar het gewauwel te luisteren van de oude boerin, die met leede oogen haar 's mans geweer zag wegdragen, liep hij, gevolgd door den wakkeren Vriend, den boomgaard door en snelde in de richting van het dorp voorwaarts.

De familie Huveneers, bij wie Bertha Rollier met hare moeder een gulhartigen intrek had gevonden, woonde aan den anderen kant van het dorp.

Zij bestond uit de oude moeder Huveneers, wier zoon pastoor was te Nattenhaasdonck, dezelfde, die in de geschiedenis van den Boerenkrijg zich als vaderlander beroemd maakte, die met ongemeenen moed en helfthaftheid den heiligen oorlog predikte en voor het oogenblik zich op het fort Sinte-Margriet bevond, waar hij den Franschen weerstand bood.

Bij haar woonde hare gehuwde dochter, doch haar schoonzoon was het dappere leger der patriotten, onder bevel van Rollier, naar Zele gevolgd.

Er verbleef maar één man onder het dak, en deze was nog het zwakste schepsel van allen, namelijk een arme grijsaard, die, met lamheid geslagen, uit deernis in huis werd genomen en dag en nacht in een leunstoel naast den haard doorbracht.

Het was een dubbel vreeselijk leven voor Claessens — zoo heette de grijsaard — want in die benarde tijden, terecht door onze voorvaderen *de troebele tijden* geheeten, zag hij de grootste gruwelen rondom zich gebeuren, zonder dat hij één lid verroeren kon. In den langen, bangen nacht slopen de uren traag voorbij, wijl hij alleen bleef met zijn sombere gedachten. Daar de nachten guur waren, werd de haard zoo aangelegd, dat het vuur zachtjes kon voortseulen tot 's anderdaags 's morgens. Van tijd tot tijd flikkerde tusschen de sintels een vlam op, die dan een valen, rooden schijn op de wanden werpt en de voorwerpen spookachtig tegen de zoldering deed ronddanssen. Hoeveel nachten had de ongelukkige, strak turend in de halve duisternis, en ze met de schimmen van zijn geest bevolkend, reeds in zijn leunstoel gezeten?

In den dag hoorde hij de vreeselijkste gruwelen vertellen, door de Sanskulotten gepleegd; sinds maanden sprak men van niets anders dan van knevelarijen en moorden, van verdrukking en vervolging, van gesloten kerken en priesters, die men naar Cayenne inscheepte, dus voor den dood; 's nachts werden die akelige gebeurtenissen voor zijn geest belichaamd, hij zag de straten druipen van bloed, de bosschen gevuld met uitgehongerde, havelooze jongens, die de conscriptie onvlucht waren, en de huizen vol geklammer en gewezen van vrouwen en kinderen; door die ondieren, de Sanskulotten, tot weduwen en weezen gemaakt.

O, de nacht is vreeselijk voor hem! In de laatste tijden vooral heeft hij meer dan eens den dood geproefd. De nachtwind bracht hem zulke gevaarlijke geruchten, dat ze hem deden huiveren. Eerst was het een ver verwijderde zang en de gebroken tonen, die door de stille duisternis weergalmden, zijn die van de *Marseillaise* of van het afschuwelijke *Ça ira*; de vijand liet zijn walgelijke braslieders boven het zuchtend en weenend Vlaanderen dreunen. Doch de Vlaming zal zijn geloof, zijn gezin, zijn vrijheid zich niet laten ontrooven: de gezichteinders worden vurig rood, want de opstand is losgebroken en de dorpen verlichten en kleuren den hemel. Van tijd tot tijd klinkt een geweergeknal... een smartkreet... dan weer de stilte, de akelige stilte.

De oude Claessens kan nog alleen de vingers verroeren en langzaam glijden de kralen van den paternoster door de stramme, rimpelige handen. Ook de lippen bewegen, doch alleen het hart kan nog de groetenis van den engel prevelen, want de tong ligt lam in den mond. Wat de ongelukkige lijdt, kan hij niemand vertellen. Toch is het reeds gebeurd, dat de bloedige tooneelen, door de opwekkingskracht van den geest in het leven geroepen, zulken vreeselijken schijn van waarheid aannamen, dat plotseling een kreet, neen, een woest, een huiveringwekkend gegorgel, een schreeuw, die niets menschenlijks meer had, het huis doorklonk... Dan

snelden de vrouwen toe, en vonden den grijsaard met wijdgeopende oogen, vol schrik en afgrijzen, met tranen op de wangen, en het klamme zweet op het voorhoofd, in zijn stoel.

De nacht dezer geschiedenis was Claessens weer bijzonder onrustig. Hij had gedurende den dag het blijde rumoer der vertrekkende patriotten gehoord, en toen men hem bij het raam geschoven en hij in de glinsterende zonnestralen den optocht der moedige jongens gezien had, was er in hem een vluchtige gewaarwording van hoop en vertrouwen ontstaan. Wat waren er velen! Wat waren er velen! Wie zou tegen zulk een leger iets vermogen? En allemaal zulke knappe mannen, vol jeugd, vol moed en vol geestdrift! Neen, neen, God had de zijnen niet verlaten! Vlaanderen moest slechts een beproeving onderstaan, maar, gelijk de mensch gelouterd en gereinigd wordt in tegenspoed en ongeluk, zoo ook zou het lieve vaderland krachtig herboren worden en luisterrijk herrijzen.

't Is immers soms goed, dat God de zijnen eens bezoekt! Men had de tempels gesloten en de priesters verjaagd; de godsdienst werd vervolgd, maar dat was het neerdrukken van een springveer; de lauwesten hadden nu het kruis op de borst genaaid of den paternoster om den hoed gesnoerd. 't Was alles wel zoo; er werd genoeg geleden in den strijd om de overwinning. Drie dagen bleef de Zaligmaker onder het logge dekfel van den grafzerk rusten, doch toen wendten engelen het marmer weg en stralend van glorie, als een zon, was Hij verzezen.

Resurrexit!

En zij, die Hem hadden gekruisigd, vluchtten als kraszend nachtgevogelte voor den kriegenden dageraad! Zoo ook zou het nu met Vlaanderen gaan: de dagen van beproeving en lijden waren voorbij; uit het bloed der Vlaamsche zonen zou het vaderland herrijzen! Die gedachten hadden den ouden stramme opgebeurd en verkwikt gedurende den dag, en daarom had hij zoo hoopvol, zoo vriendelijk, met oogen, vochtig van geluk, de voorbijtrekkende patriotten toegeknipt. Helaas, neen, de proeftijd van Vlaanderen was niet voorbij; het zou den kelk der rampspoeden tot den bodem ledigen. En naarmate de avond daalde, kwam ook weer een drukkende treurnis den grijzen Claessens bevangen. Er was anders meer volk dan naar gewoonte in huis, wijl mevrouw en jonkvrouw Rollier zich met de familie Huveneers aan den haard bevonden, doch, nauwelijks waren de patriotten over den stroom, of allen voelden een killige leemte in hun hart.

Vruchteloos trachtte Bertha allen met haar vertrouwen inboezemend woord op te beuren, vruchteloos had ze gesproken van de aanstaande zegepralen der patriotten, van de verjaging der Fransche schurken, van het opnieuw vrije, blijde tijdstip, dat gloren zou; niemand sprak haar tegen, doch hare woorden vonden geen weerklank in de harten, zoodat zij zelve eindelijk de pranging van angst en moedeloosheid gevoelde, en met de anderen treurig en nadenkend in het vuur bleef staren. Bijna geheel den avond bracht men zwijgend door.

Eén gedachte overmeesterde allen, terwijl niemand ze durfde uitdrukken: indien de Sanskulotten het dorp eens binnenvielen, nu al de weerbare mannen het water waren overgetrokken.

Mevrouw Rollier, nog verzwakt door de ziekte en door de geweldige aandoeningen van den afgelopen nacht geschokt, was het eerst te bed gegaan. De anderen volgden allengs, doch Bertha bleef het laatst aan den haard, naast Claessens zitten. Deze was dien nacht zenuwachtiger en angstiger dan naar gewoonte. De wind, die buiten huilde en soms met de vensterluiken rammelde, deed hem opschrikken, het minste gekraak der meubels deed hem rillen en, toen er een bandhond in den nacht aan het huilen ging, slaakte hij wederom een rauwen kreet.

In haar droevige mijmeringen onderbroken, was Bertha reeds tweemaal naar hem toegesnel en had met engelachtige zachtheid haar blanke hand over het voorhoofd van den armen grijsaard verstreken, om alzo de spookbeelden uit zijn geest te verjagen.

— Zijt gij onpasselijk, vader? vroeg ze.

Claessens schudde het hoofd, maar uit zijn oogen sprak zulke smart, zulke angst, dat zij zelve nog angstiger werd.

— Hebt gij schrik, vader?

De oude knikte...

— Waarvan?

Hij kon niet antwoorden, maar wees met het hoofd naar buiten.

— Vreest gij dat zij komen zullen?

Hij knikte.

— Waarom?

De lamme wees met den vinger naar zijn hart.

— Voelt gij het?

Hij knikte bevestigend.

— Een voorgevoel!... Och, vader, laat ons daar geen geloof aan hechten. Die God bewaart, is goed bewaard; moge Hij ons onder Zijne heilige hoede nemen.

Maar Claessens bleef angstig rondkijken en luisteren, alsof er akelige voorspellingen in de duisternis van den nacht weerklonken.

Bertha, die het wel bemerkte, sprak hem toe:

— Wees maar gerust, vader, ik zal den geheelen nacht bij u blijven.

De oude man bezag de bevallige maagd met vriendelijke, dankbare oogen.

Toch schudde hij het hoofd.

— Is dat niet goed, vader?

— Neen, schudde hij.

— Hebt ge mij dan niet lief?

O, waarom vroeg zij zoo iets?

— Ben ik u te veel? vervolgde ze schalks, om den sukkelaar wat op te beuren.

Dat wist ze immers wel.

— Mag ik dan niet bij u blijven, vader?

Weer schudde hij «neen» met het hoofd, maar zijn blik sprak dit gebaar tegen.

Claessens verlangde niets liever dan het gezelschap te behouden van dit lieflijk, zoetaardig meisje, dat hem vader noemde. Telkens wanneer Bertha eene beweging maakte, overviel hem de vrees, dat zij naar hare slaapkamer zou gaan. Wat scheelde hem dan toch? Waarom was hij zoo kinderachtig? 't Scheen hem toe, dat hij nooit zooveel schrik had gevoeld om alleen te blijven. En toch meende hij het oprecht, als hij haar aanspoorde, zich te ruste te begeven; het deed hem pijn, haar zoo geheel den nacht op een stoel te zien zitten.

— Waarom mag ik u dan geen gezelschap houden? vroeg zij met een vriendelijken lach. Ha, ik raad het, omdat gij wilt dat ik ga slapen?

De oude knikte hardnekkig «ja».

— En als ik nu geen slaap heb?

Hij zag haar ongeloovig aan.

— Gij meent van wel, niet waar? Nu, vader, ik verzeker u van neen; ik heb geen lust om naar bed te gaan en doordien ik een zeer koppig meisje ben, zal ik het dan ook niet doen.

Claessens stak de handen op, en liet ze vervolgens weer neervallen, met het gebaar van iemand die zegt: «in Gods naam dan!» doch innerlijk was hij zoo verheugd en voelde hij zich zoo gelukkig, dat zijn dankbare ziel naar buiten straalde.

Bertha wierp een nieuwen mutsaard in den haard en liet de vlammen opflakkeren, want zij had bemerkte dat de handen des grijsaards koud en verkleumd waren.

Daarop verzonk zij weder in haar mijmeringen, en men hoorde alleen het tiktak van 't hanguurwerk, het knetteren van het vuur aan het vochtig hout en den wind, die zijn zuchtend lied uit den breeden schoorsteen zong. Bertha had de handen in den schoot samengevouwen en blikte met halfgeloken oogen voor zich. Zij was bij uitstek schoon; niet alleen bezat zij regelmatigheid van trekken en fijnheid van kleur, zoodat haar gelaat uit leliën en rozen scheen vervaardigd, niet alleen was haar leest rijzig en slank, hare houding sierlijk en bevallig; een hoogere schoonheid, iets adellijks omglansde geheel haar wezen, als glom de ziel door dit bevallig omhulsel, gelijk edele wijn door een kostelijke vaas.

Lodewijk van Laeken

DE BOERENKRIJG

Volledig verhaal over den
Heldenstrijd der Boeren

in

1798

L. OPDEBEEK - UITGEVER - ANTWERPEN

Lodewijk van Laeken

DE BOERENKRIJG

VOLLEDIG VERHAAL OVER DEN

HELDENSTRIJD DER BOEREN

IN

1798

L. Opdebeek = Uitgever = Antwerpen